

Л.Т. Масенко

Інститут української мови НАН України, м. Київ

МОВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У 2017 – 2019 роках

У статті розглянуто ухвалення у Верховній Раді України 25 квітня 2019 року Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» як найбільший здобуток державної мовної політики. Проаналізовано впроваджені законом найважливіші норми вживання української мови у її функції державної. Висвітлено також заходи протидії процедурі прийняття і впровадження закону з боку проросійської частини депутатського корпусу.

У зв'язку з проведенням у 2019 р. президентських і парламентських виборів розглянуто ті положення у програмах кандидатів на президентську посаду і партій, які стосуються мовних проблем країни та запропонованих шляхів їх розв'язання.

Ключові слова: мовна політика, мовне законодавство, державна мова, російська мова, мови національних меншин.

Найбільшим здобутком у мовній політиці двох останніх років перебування на посаді президента Петра Порошенка стало ухвалення Верховною Радою України 25 квітня 2019 р. Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Для ухвалення Закону його прибічникам довелося подолати опір проросійських груп депутатського корпусу, зокрема колишніх регіоналів, об'єднаних у фракції «Опозиційний блок». Від цієї фракції до профільного комітету з питань культури і духовності було подано значну кількість з-поміж понад двох тисяч поправок до законопроекту після першого читання. Крім того, члени фракції свідомо затягували процес обговорення поправок під час другого читання.

У результаті деякі положення поданого законопроекту були пом'якшені. Ще до другого читання з нього вилучили пропозицію про створення за зразком прибалтійських держав Служби мовних інспекторів, під час обговорення з тексту

вилучили також фрагмент про створення Центру української мови і Термінологічного центру української мови [7]. Натомість запроваджено посаду Уповноваженого із захисту української мови, «який захищатиме державну мову, усуватиме обмеження у її використанні та буде відстоювати права українців на отримання інформації та послуг в усіх сферах суспільного життя на всій території України» [4].

І все ж завдяки зусиллям патріотичних груп депутатського корпусу і Голови Верховної Ради Андрія Парубія, а також постійній підтримці законопроекту з боку громадських організацій за стінами парламенту Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» вдалося ухвалити.

Наведемо деякі важливі положення ухваленого документа [1].

Закон стверджує: «Єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська мова»; «Державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави» (Ст. 1).

Закон установлює, що «українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування (мова актів, роботи, діловодства, документації тощо), а також в інших публічних сферах, які визначаються законом» (Ст. 1).

Таким чином, упроваджено норму обов'язкового вживання української мови в адміністративно-управлінській сфері. Державною мовою мають говорити під час виконання службових обов'язків Президент, Прем'єр-міністр, Голова Верховної Ради, міністри, керівники всіх центральних і місцевих органів влади, державні службовці, судді, адвокати, нотаріуси та інші. Статті 9, 10 та 11 визначають широке коло осіб, для яких володіння державною мовою є обов'язковим, а також вимоги до рівня володіння ними державною мовою і самі рівні.

Особа, яка хоче набути громадянство України, зобов'язана засвідчити відповідний рівень володіння державною мовою (Ст. 7).

Держава організовує безкоштовні курси української мови для дорослих та забезпечує можливість вільно опанувати державну мову громадянам України, які не мали такої змоги (Ст. 6).

Важливим є також визначене у статті 3 положення про «утвердження української мови як мови міжетнічного спілкування в Україні».

Водночас згідно з демократичними принципами урядування вживання мов у сфері приватного життя не підлягає юридичному регулюванню: «Дія Закону не поширюється на сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів» (Ст. 2).

Використання державної мови в системі освіти визначає стаття 21: «Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова»; «Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини України».

Важливо, що 16 липня, в день набуття чинності Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» Конституційний Суд України ухвалив рішення щодо мовної статті Закону «Про освіту», яка спричинила протести з боку офіційного Будапешта. Як наголосив Тарас Марусик, важливість цього рішення полягає в тому, що КСУ підтвердив конституційність освітнього закону й фактично поширив свою ухвалу на новий мовний закон, де стаття про мову освіти майже ідентична до відповідної статті Закону «Про освіту». КСУ обґрунтував це так: «У Законі не лише відтворюється зміст і обсяг конституційного права на освіту мовою відповідної національної меншини.., а й передбачається його реалізація у двох формах: навчання рідною мовою (дошкільна і початкова) та вивчення рідної мови (на всіх рівнях загальної середньої освіти)» [6].

У статті 23 Закону зазначено: «Держава забезпечує застосування державної мови у сфері культури»; «Мовою проведення культурно-мистецьких, розважальних та видовищних заходів є державна мова».

Друковані ЗМІ можуть видаватися іншими, ніж державна, мовами за умови, що одночасно з відповідним накладом видання іноземною мовою видається тираж цього видання державною мовою (Ст. 25).

Частка книжкових видань державною мовою у загальній кількості назв книжкових видань, наявних у продажу в кожній книгарні або іншому закладі, що здійснює книгорозповсюдження, має становити не менше 50 відсотків (Ст. 26).

Стаття 30 визначає правила мововжитку у сфері обслуговування споживачів. Згідно із Законом у цій галузі має вживатися державна мова, але на прохання клієнта його персональне обслуговування можна здійснювати також іншою мовою, прийнятною для сторін. Це означає, що перше звернення працівника сфери обслуговування повинне звучати українською, а в разі прохання він може перейти на іншу мову. Це не буде порушенням. Головне — забезпечити поширення державної мови в усіх публічних сферах життя і конституційне право громадян одержати послуги українською мовою [7].

У Законі ухвалено створення Національної комісії зі стандартів української мови, яка опрацьовуватиме та затверджуватиме стандарти державної мови (правопис, стандарти термінології, підручники та посібники).

Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» набрав чинності 16 липня, через два місяці після публікації, але низку окремих його норм відтерміновано на 6 місяців, 2 роки, 3 роки і навіть на понад 10 років — наприклад, таку: «Мовою зовнішнього незалежного оцінювання за результатами здобуття повної середньої освіти та вступних випробувань є державна мова, крім зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов» (набирає чинності з 1 січня 2030 р.).

Як і варто було очікувати, проросійська опозиція у Верховній Раді докладає чималих зусиль для скасування ухваленого мовного закону, який нарешті чітко визначив сфери застосування державної мови та запровадив посаду Уповноваженого з її захисту. 16 липня, в день, коли

Закон набрав чинності, депутати від «Опозиційного блоку» Вадим Новинський, Олександр Вілкул і Євгеній Мураєв зареєстрували проєкт Закону «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної» [2].

Ще раніше, 31 травня, депутати Олександр Вілкул і Вадим Новинський зареєстрували у Верховній Раді проєкт Закону «Про мови в Україні» [3].

Запропонований законопроект майже ідентичний колишньому Законові «Про засади державної мовної політики» (№ 5029-VI від 3.07.2012), скасованому Конституційним Судом України в 2018 р. До тексту, скопійованого з цього Закону, внесено незначні зміни, зокрема вилучено поняття «регіональні мови» і введено поняття «мови корінних народів» (без уточнення, які саме мови слід до них відносити). Як і Закон «Про засади державної мовної політики», поданий законопроект має на меті створити законодавчу базу для витіснення української мови у її функції державної і заміни її російською на більшій частині території країни [9].

Незмінним залишається маніпулятивне використання «Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», що до них, як і в скасованому Законі «Про засади державної мовної політики», віднесено вісімнадцять мов національних меншин. Варто нагадати, що за визначеною кількістю мов, які підлягають захисту Хартії, Україна не випереджає інші країни, бо в законодавстві тих європейських країн, які ратифікували цей документ, список мов, що підлягають його дії, обмежується зазвичай кількома мовами, яким унаслідок малої кількості носіїв загрожує зникнення.

Та оскільки в настановах керованої з Москви «п'ятої колони» йдеться лише про «захист» російської мови, введення якої до списку загрозованих мов не має жодних підстав, реальну мету використання Хартії в Україні приховали за довгим переліком мов майже всіх національних меншин, присутніх в країні.

Попри вилучення з проєкту Вілкула — Новинського поняття «регіональна мова», незмінною залишилася необхідна для продовження русифікації країни норма в 10% носіїв меншинної мови, достатньої для того, щоб, безпідставно посилаючись на Хартію, наділити її тими самими правами, які має державна мова.

Отже, як і мовний закон «Про засади державної мовної політики», зазначений законопроект Вілкула і Новинського порушує засади конституційного ладу країни і, в разі його прийняття, становить загрозу для цілісності держави.

Ще один важливий аспект мовної політики в Україні останніх років пов'язаний із президентськими і парламентськими виборами 2019 р. Це потребує аналізу програм кандидатів на президентську посаду і партій у тій частині, яка стосується оцінки мовних проблем країни та пропонованих шляхів їх розв'язання.

Більшість із 39 кандидатів на пост президента представляли у своїх програмах стратегії економічних змін, подолання корупції, способи використання ринку землі, питання вступу до НАТО і ЄС. Усі обіцяли, хоча

й різними шляхами, припинити війну на Донбасі й повернути окуповані території до складу України. Що ж до завдань мовної політики та стратегії її провадження у двомовному соціумі, то чимало претендентів на президентський пост оминули їх увагою.

Чітку позицію щодо захисту української мови як єдиної державної задекларував чинний на той час Президент України Петро Порошенко. «Ми захищаємо свою мову, вкладаємо кошти у підтримку української культури, — було зазначено у його програмі. — ...Продовжимо політику підтримки української мови як єдиної державної. Розширимо підтримку культурних проєктів — кіно, музики, книги та інших напрямів. Буде підтримано розвиток місцевих закладів культури, які стануть сучасними центрами розвитку громад» [19].

Таким чином, програмний документ Порошенка, а також його велика роль в отриманні Томосу про автокефалію Української церкви та у впровадженні низки акцій з підтримки української культури, як-от введення квот для українськомовного культурного продукту на радіо і телебаченні, розвиток національної кіноіндустрії тощо, засвідчили еволюцію у ставленні Петра Олексійовича до завдань мовної політики. Від толерування двомовного розвитку країни на початку президентства він перейшов до україноцентричної позиції в останні роки перебування на посаді. Таку позицію демонструвало й головне гасло передвиборчої програми п'ятого Президента України «Армія. Мова. Віра».

Варто зазначити, що україноцентрична позиція у сфері мовно-культурної політики була представлена й у передвиборчих програмах Анатолія Гриценка, Віктора Кривенка, Руслана Кошулинського, Андрія Новака, Юрія Кармазіна та деяких інших.

У програмі Юлії Тимошенко окремо про мову як об'єкт державної політики не йшлося. У частині, присвяченій українській культурі й духовності, Юлія Володимирівна обіцяла в разі перемоги на виборах державну фінансову підтримку «культурного та духовного розвитку народу, збереження та примноження його культурної спадщини» [11]. Окрему увагу в її програмі було приділено популяризації української культури за кордоном. Реалізувати це завдання Юлія Тимошенко збиралася завдяки створенню потужних культурних центрів, фінансуванню перекладів іноземними мовами найкращих творів української літератури, їх виданню та розповсюдженню у світі.

Водночас, як і в усіх попередніх виборчих перегонах, у кампанії президентських і парламентських виборів 2019 р. зберігався поділ політичних сил на два табори — захисників проукраїнського, державницького напрямку мовної політики і прихильників надання російській мові статусу другої державної або на всій території країни, або в регіонах її найбільшого поширення.

Так, програма представника «Опозиційного блоку» Олександра Вілкула у відповідній частині була зорієнтована на продовження мовної політики колишньої партії регіонів на чолі з Януковичем. У програмі зазначено:

«Державна мова — українська. Обласні ради можуть запроваджувати в області другу офіційну мову» [10]. Однак відомо, що поняття «офіційна мова» у правовому сенсі тотожне поняттю «державна мова». Саме таким терміном у законодавстві багатьох країн називають мову, яка виконує функції державної. Отже, проголошення російської мови офіційною означає надання їй де-факто статусу другої державної.

Наступна теза Вілкула про «автономію регіонів у гуманітарній, культурній і мовній політиці» була виразно зорієнтована на розкол країни на мовно-культурному ґрунті, що впродовж усіх років незалежності України є основним завданням проросійських політичних сил і стає особливо небезпечним у сучасній ситуації російсько-української війни. Аналогічний принцип законодавчого забезпечення русифікації запровадив у період президентства Януковича Закон «Про засади державної мовної політики» [8: 23 — 24].

У зв'язку з проблемами національних меншин та їхніх мовно-культурних прав варто звернути увагу на одну часто повторювану тезу, що давно мала б бути вилучена з публічної риторики через її очевидну хибність. Ідеться про твердження щодо багатокультурності українського простору та великої кількості національних меншин, або народностей, в Україні.

Теза про багатокультурність України була наявна у програмах деяких кандидатів, наприклад, у Інни Богословської, яка проголошувала: «Культуру України визначають її коріння та 135 народностей, які проживають в Україні. Багатокультурність — це ресурс для побудови спільного щасливого майбутнього» [20].

Проте заявлений ресурс «спільного щасливого майбутнього» більш ніж сумнівний. Джерелом появи 135 народностей, або національних меншин, є перелік національних меншин колишнього Радянського Союзу, який не може стосуватися сучасної України.

Як роз'яснив харківський етнолог Володимир Скляр, всеукраїнський перепис 2001 р. було проведено за стандартами загальнорадянського перепису 1989 р. Тоді до УРСР застосували загальний перелік етносів, що проживали на всій території Радянського Союзу. Саме цей перелік налічував 130 етносів. Відповідно в УРСР фіксували, приміром, 10 нівхів, 19 ороців, 35 туванців, 13 абазинів і представників багатьох інших етнічних груп Радянського Союзу, кількість яких в Україні часом не становила навіть 100 осіб [21].

У всеукраїнському переписі 2001 р. лише до 128 назв додали ще чотири: шведів, турків-месхетинців, канадців і чилійців. Але абсолютна більшість їх не може мати статусу національних меншин. Це лише представники окремих етносів, переважна частина яких є мігрантами радянської доби [21].

До міжнародних критеріїв визначення статусу національної меншини належать чисельність етносу, що забезпечує його самовідтворення, час його перебування на території країни і тип розселення. Згідно з цими критеріями лише 17 етносів, які проживають в Україні, можна віднести

до національних меншин. Тож розтиражований міф про 130 етносів України не відповідає реаліям її етнічного складу [21].

Слід урахувати і той факт, що в радянський період значного зросійщення зазнали не лише українці, а й представники національних меншин, тож частка їхніх мов в українському просторі невелика. Згідно із всеукраїнським соціолінгвістичним опитуванням, проведеним у лютому 2017 р. в рамках міжнародного проєкту за підтримки Фонду Фольксваген, іншу мову, ніж українська або російська, вважають рідною лише 0,8% населення, а користується своєю мовою ще менше носіїв — 0,4% [8: 20].

Тож постколоніальну мовну ситуацію України визначає передусім конкуренція двох мов — української як мови етносу, якому належить ключова роль в утворенні Української держави, і російської як мови, навіязаної Російською імперією в період належності України до її складу.

Володимир Зеленський, який з великим відривом переміг Петра Порошенка у другому турі виборів, у своїй програмі оминав згадки про мовні проблеми країни та перспективи їх розв'язання. Така позиція пояснювалася, цілком очевидно, наміром здобути підтримку електорату як у західних, так і у східних областях. Як показали результати виборчих перегонів, обрана Зеленським та його командою стратегія виявилась успішною.

У публічних виступах новообраний Президент продовжує декларувати позицію ігнорування мовних проблем як таких, що, на його думку, розколюють суспільство. Так, у коментарі з приводу ухваленого 25 квітня закону про державну мову Зеленський заявив, що вважає мовні питання другорядними. Значно важливіше, на його думку, ухвалювати ті закони, які консолідують суспільство, а не роз'єднують його: «Російська агресія, повільний економічний розвиток, масова еміграція українців за кордон, тотальна корупція — це проблеми, які стосуються кожного з нас і суспільства в цілому. Тому ми повинні ініціювати та ухвалювати такі закони й такі рішення, які консолідують суспільство, а не навпаки» [5].

Подібний погляд на мову як на чинник, що заважає об'єднанню українців, висловлював політтехнолог Володимира Зеленського Дмитро Разумков, який нині обіймає посаду Голови Верховної Ради: «Проблема в тому, що в нас питання мови політики порушують перед виборами, от у чому проблема. Насправді, все, що може роз'єднувати українців, — віра, мова, територія, якісь історичні лідери, — потрібно винести за дужки, принаймні доти, доки ми не закінчимо війну» [22].

На парламентських виборах 2019 р. більшість із 22-х політичних партій, що брали участь у виборчому процесі, уникали мовних питань [23].

Проте значну увагу проблемам мовної політики приділили дві партії з протилежною політичною орієнтацією — Всеукраїнське об'єднання «Свобода» і «Опозиційна платформа — За життя». У програмі першої партії завдання мовної політики було визначено так: «Забезпечити українській мові статус єдиної державної. Зобов'язати всіх держслужбовців вживати українську мову на роботі та під час публічних виступів. Позбавляти ліцензій ті ЗМІ, які порушують мовне законодавство, принижують національну

гідність українців, поширюють дезінформацію або здійснюють антиукраїнську пропаганду. Скасувати оподаткування на україномовне книговидання, аудіо- та відеопродукцію, програмне забезпечення» [18].

На жаль, результати парламентських виборів, як і президентських, засвідчили, що для більшості населення України питання захисту української мови і культури не належать до пріоритетних. Всеукраїнське об'єднання «Свобода» не пройшло до Верховної Ради, отримавши 2,15% голосів.

Натомість успішнішими виявилися виборчі перегони для проросійської партії «Опозиційна платформа — За життя», яка пододала п'ятивідсотковий бар'єр, здобувши 13% голосів виборців.

Партія проголошує себе опозиційною, проте її завдання кардинально відрізняються від функцій парламентської опозиції у країнах розвинутої демократії, позаяк вона представляє опозицію не до інших партій, а до держави. Метою цієї політичної сили, створеної та очолюваної кумом Пугіна Віктором Медведчуком і Вадимом Рабиновичем, є демонтаж Української держави.

У програмі «Опозиційної платформи — За життя» реальні завдання приховано за демагогічними гаслами про рівність і мовні права громадян. Як і російська маніпулятивна пропаганда, партія поширює дезінформацію щодо утисків російської мови, вигадки про заборони в Україні говорити російською мовою та іншими мовами національних меншин: «Політика мовних заборон та утисків, втручання влади у справи релігійних громад розколювали українське суспільство, принижували честь та гідність людей. ...Повернемо громадянам України право говорити, спілкуватись, навчатися російською та мовами національних меншин» [16].

Заявлено у програмі і про намір ліквідувати всі ті здобутки в мовнокультурній сфері, яких владі й громадянському суспільству вдалося досягти у попередні п'ять років: «...Скасування антиконституційних дискримінаційних законів про мову, освіту, перейменування церкви; про декомунізацію, люстрацію тощо. Першочергові кроки: можливість навчатися рідною мовою» [16].

У програмах інших чотирьох партій, які пройшли до Верховної Ради, мовним питанням приділено мало уваги.

Партія «Європейська Солідарність» обмежилася наголосом на попередніх досягненнях у сферах мови, культури й духовності: «Ми досягли історичних проривів у справі зміцнення незалежності України. Підтримка української мови (при забезпеченні прав меншин), отримання Томосу про автокефалію Української Церкви, політика деколонізації — кроки, які стверджують нашу самобутність» [15].

Політична партія «Голос» задекларувала такі тези: «Ми будемо підтримувати кримськотатарське населення як корінне населення України, яке опинилося в окупації. Будемо забезпечувати захист та розвиток культури, мови та розробляти механізми представництва в органах державної влади» [17].

У програмі партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» питання мови не відображено [12].

Стратегії мовного планування у програмі партії «Слуга народу» сформульовано доволі лаконічно: «Запровадимо гуманітарну політику, яка сприятиме культурному, громадянському та духовному об'єднанню громадян України. Створимо систему підтримки української мови та культури за допомогою фіскальних стимулів і пріоритетного державного фінансування» [13].

У зв'язку з перемогою на президентських виборах Володимира Зеленського, а на парламентських — його партії «Слуга народу», що дасть можливість цій політсилі самостійно ухвалювати всі рішення, зокрема і зміни до Конституції, саме від неї залежатиме, якою буде мовна політика України упродовж наступних п'яти років.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 03.09.2019).
2. Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України від 25 квітня 2019 року № 2704-VIII «Про забезпечення функціонування української мови як державної»: Проект Закону від 16.07.2019 № 10459. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66220 (дата звернення: 02.09.2019).
3. Про мови в Україні: Проект Закону від 31.05.2019 № 10355. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66031 (дата звернення: 03.09.2019).
4. Закон про мову: хто та де муситиме говорити українською. *24-й канал*. 2019. 16 липня. URL: https://24tv.ua/rada_pidtrimala_zakonoproekt_pro_movu_hto_i_de_musitime_govoriti_ukrayinskoju_n1042268 (дата звернення: 02.09.2019).
5. Любка Андрій. Зеленський — найкращий приклад необхідності Закону про мову. *Радіо «Свобода»*. 2019. 5 травня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29921168.html?fbclid=IwARIsDXrCEE> (дата звернення: 04.09.2019).
6. Марусик Тарас. Спроби загальмувати новий мовний закон є історично безперспективними. *Радіо «Свобода»*. 2019. 30 серпня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30135043.html> (дата звернення: 03.09.2019).
7. Марусик Тарас. Україна здобула історичну перемогу на мовно-цивілізаційному фронті у війні з Росією. *Портал мовної політики*. 2019. 17 травня. URL: <http://language-policy.info/2019/05/ukrajina-zdobula-istorychnu-peremohu-na-movno-tyvilizatsijnomu-fronti-u-vijni-z-rosijeju/> (дата звернення: 28.08.2019).
8. Масенко Лариса. Мовний конфлікт в Україні: шляхи розв'язання. *Українська мова*. 2018. №2. С. 20 — 35. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14723/Masenko_Movnyi_konflikt_v_Ukraini.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 04.09.2019).
9. Масенко Лариса. Українська мова і вибори в Україні. «Русский мир» намагається йти у наступ. *Радіо «Свобода»*. 2019. 7 липня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30041620.html> (дата звернення: 04.09.2019).
10. Передвиборна програма кандидата на пост Президента України Вілкула О.Ю. «Мир та розвиток: 4 кроки до успіху». *LB.ua*. 2019. 12 лютого. URL: https://lb.ua/news/2019/02/12/419551_peredviborna_programa_oleksandra.html (дата звернення: 05.09.2019).
11. Передвиборна програма кандидата на пост Президента України Тимошенко Юлії Володимирівни «Новий курс України». *LB.ua*. 2019. 11 лютого. URL: https://lb.ua/news/2019/02/11/419453_peredviborna_programa_yulii.html (дата звернення: 05.09.2019).
12. Передвиборна програма партії «Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»». *Сайт Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина»*. URL: <https://ba.org.ua/programm/> (дата звернення: 03.09.2019).
13. Передвиборна програма партії «Слуга народу». *Сайт партії «Слуга народу»*. URL: <https://sluga-narodu.com/program> (дата звернення: 03.09.2019).

14. Передвиборна програма Петра Порошенка «Велика держава вільних і щасливих людей». *Офіційний веб-сайт Центральної виборчої комісії*. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp005pt021f01=295pt001f01=720.html> (дата звернення: 13.02.2019).
15. Передвиборна програма політичної партії «Європейська Солідарність» «Захистимо європейське майбутнє України!» *Сайт партії «Європейська Солідарність»*. URL: <https://eurosolidarity.org/program/> (дата звернення: 02.09.2019).
16. Передвиборна програма політичної партії «Опозиційна платформа — За життя» «Мир! Відповідальність! Турбота!» *Сайт партії «Опозиційна платформа — За життя»*. URL: <http://zagittya.com.ua/ua/page/programma.html> (дата звернення: 02.09.2019).
17. Політична програма партії «Голос». *Сайт партії «Голос»*. URL: <https://goloszmin.org/program/victory> (дата звернення: 03.09.2019).
18. Програма ВО «Свобода» — Програма захисту українців. *Сайт Всеукраїнського об'єднання «Свобода»*. URL: <https://svoboda.org.ua/party/program/v/> (дата звернення: 02.09.2019).
19. Програма кандидата на пост Президента України Петра Олексійовича Порошенка. *LB.ua*. 2019. 11 лютого. URL: https://ukr.lb.ua/news/2019/02/11/419445_peredviborna_programa_petra.html (дата звернення: 04.09.2019).
20. Програма кандидата у Президенти України Інни Богословської. *Онлайн-платформа Election.com.ua*. URL: <https://election.com.ua/2019-bohoslovska/> (дата звернення: 04.09.2019).
21. Скляр Володимир. Реалії етнічного складу населення України. *Слово Просвіти*. 2007. № 42.
22. «Треба винести за дужки» — в команді Зеленського розповіли, як ставляться до законопроекту про українську мову. *5-й канал*. 2019. 2 квітня. URL: <https://www.5.ua/polityka/treba-vynesty-za-duzhky-u-komandi-zelenskoho-rozpozvily-iak-stavliatsia-do-zakonoproektu-pro-ukrainsku-movu-189717.html> (дата звернення: 03.09.2019).
23. Які партії захишатимуть мову (і яку), якщо потраплять у Раду. *Український простір*. 2019. 22 червня. URL: <http://prostir.co.ua/yaki-partiyi-zahyshhatymut-movu-i-yaku-yak-shho-potrapiyat-u-radu-26186/> (дата звернення: 03.09.2019).

REFERENCES

1. Law of Ukraine dated April 25, 2019 No. 2704-VIII. On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language. *The official web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (Accessed 03.09.2019).
2. Draft Law dated July 16, 2019 No. 10459. On the declaration of expiration of the Law of Ukraine dated April 25, 2019 No. 2704-VIII “On ensuring the functioning of the Ukrainian language as the state language”. *The official web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66220 (Accessed 02.09.2019).
3. Draft Law dated May 31, 2019 No. 10355. On the languages in Ukraine. *The official web portal of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66031 (Accessed 03.09.2019).
4. Law on the language: who and where will have to speak Ukrainian. (16.07.2019). *Channel 24*. URL: https://24tv.ua/rada_pidtrimala_zakonoproekt_pro_movu_hto_i_de_musitime_spokit_ukrayin-skoyu_n1042268 (Accessed 02.09.2019).
5. Lyubka, Andrii. (05.05.2019). Zelensky is the best example of the need for the law on the language. *Radio “Svoboda”*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29921168.html?fbclid=IwAR1sDXrCEE> (Accessed 04.09.2019).
6. Marusyk, Taras. (30.08.2019). Attempts to slow down the new language law are historically futile. *Radio “Svoboda”*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30135043.html> (Accessed 03.09.2019).
7. Marusyk, Taras. (17.05.2019). Ukraine has won a historic victory on the language-civilization front in the war with Russia. *Language Policy Portal*. URL: <http://language-policy.info/2019/05/ukraina-zdobula-istorychnu-peremohu-na-movno-tsyvilizatsijnomu-frontu-u-vijni-z-rosijeyu/> (Accessed 08.28.2019).
8. Masenko, Larysa. (2018) Language conflict in Ukraine: The ways to resolve it. *Ukrainian language*, 2, 20 — 35. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14723/Masenko_Movnyi_konflikt_v_Ukraini.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Accessed 04.09.2019).

9. Masenko, Larysa. (07.07.2019). Ukrainian language and elections in Ukraine. “Russian World” is trying to advance. *Radio “Svoboda”*. URL: [https:// www.radiosvoboda.org/a/30041620.html](https://www.radiosvoboda.org/a/30041620.html) (Accessed 04.09.2019).
10. The election program of the candidate for the post of the President of Ukraine O.Yu. Vilkul. Peace and development: 4 steps to success (12.02.2019). *LB. ua*. URL: https://lb.ua/news/2019/02/12/419551_peredviborna_programa_oleksandra.html (Accessed 05.09.2019).
11. The election program of the candidate for the post of the President of Ukraine Yulia Tymoshenko «New course of Ukraine» (11.02.2019). *LB. ua*. URL: [https:// lb.ua/news/2019/02/11/419453_peredviborna_programa_yulii.html](https://lb.ua/news/2019/02/11/419453_peredviborna_programa_yulii.html) (Accessed 05. 09.2019).
12. The election program of the political party “All-Ukrainian Union “Motherland””. *The web site of the All-Ukrainian Union “Motherland”*. URL: <https://ba.org.ua/programm/> (Accessed 03.09.2019).
13. The election program of the political party “Servant of the People”. *The web site of the party “Servant of the People”*. URL: <https://sluga-narodu.com/program> (Accessed 03.09.2019).
14. The election program of Petro Poroshenko “The great state of free and happy people”. *The official web site of the Central Election Commission*. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp005pt021f01=295pt001f01=720.html> (Accessed 13.02.2019).
15. The election program of the political party “European Solidarity” “Protect the European future of Ukraine!” *The web site of the party “European Solidarity”*. URL: <https://eurosolidarity.org/program/> (Accessed 02.09.2019).
16. The election program of the political party “Opposition Platform — For Life” “Peace! Responsibility! Care!” *The web site of the party “Opposition Platform — For Life”*. URL: <http://zagittya.com/en/page/programma.html> (Accessed: 02.09. 2019).
17. The political program of the political party “Voice”. *The web site of the party “Voice”*. URL: <https://goloszmin.org/program/victory> (Accessed 03.09.2019).
18. Program of the All-Ukrainian Union “Svoboda” — the program for the protection of Ukrainians. *The web site of the All-Ukrainian Union “Svoboda”*. URL: <https://svoboda.org.ua/party/program/v/> (Accessed: 02.09.2019).
19. The election program of the candidate for the post of the President of Ukraine Petro Poroshenko (11.02.2019). *LB. ua*. URL: https://en.lb.ua/news/2019/02/11/419445_peredviborna_programa_petra.html (Accessed 04.09.2019).
20. The election program of the candidate for the post of the President of Ukraine Inna Bohoslovka. *The online platform Election.com.ua*. URL: <https://election.com.ua/2019-bohoslovka/> (Accessed: 04.09.2019).
21. Sklyar, Volodymyr. (2007). The realities of the ethnic composition of the population of Ukraine. *Slovo Prosvity*, 42.
22. “One should take it out of the parenthesis” — the team of Zelensky told about their attitude to the draft law on the Ukrainian language (02.04.2019). *Channel 5*. URL: <https://www.5.ua/polityka/treba-vynesty-za-duzhky-u-komandi-zelenskoho-rozpovily-iak-stavliatsia-do-zakonoproektu-pro-ukrainsku-movu-189717.html> (Accessed 03.09.2019).
23. Which parties will defend the language (and which one) if they go to the Rada (22.06.2019). *Ukrainian space*. URL: <http://prostir.co.ua/yaki-partiyyi-zahyshhatymut-movu-i-yaku-yakshho-potraplyat-u-radu-26186/> (Accessed 03.09. 2019).

Статтю отримано 09.09.2019

L. T. Masenko

Institute of the Ukrainian Language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

LANGUAGE POLICY OF UKRAINE IN 2017 — 2019

The paper considers the adoption of the law “On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language” by the Verkhovna Rada of Ukraine on April 25, 2019 as the greatest achievement of the state language policy. The most important norms of the use of the Ukrainian language as the state language implemented by this law are analyzed. The countermeasures to the procedure of the adoption and implementation of the law by the pro-Russian deputy corps part are also clarified.

With respect to the presidential and parliamentary elections in 2019, the provisions in the programs of presidential candidates and parties addressing the country's language issues and proposed solutions, are considered.

The election program of Petro Poroshenko as well as his great role in granting Tomos on the autocephaly to the Ukrainian Church and implementation of a series of supporting actions for Ukrainian culture have demonstrated the evolution of the Poroshenko's attitude to the language policy tasks. From tolerating bilingual development of the country at the beginning of his presidency, he has moved to the Ukraine-centered position in his last years in the post.

Yulia Tymoshenko promised to provide a state financial support for the "cultural and spiritual development of the people, preservation and enhancement of its cultural heritage" in the case of winning the elections. Particular attention in her program was given to the promotion of the Ukrainian culture abroad.

In his program, Volodymyr Zelensky avoided mentioning the language issues. Such position is obviously explained by his intention to gain electorate support both in the western and eastern regions. According to the election results, the strategy chosen by Zelensky and his team has proven to be successful.

The paper also evidences the fallacy of the thesis about 135 nations in Ukraine, present in the Inna Bohoslovska's program.

Most of the 22 political parties taking part in the 2019 parliamentary election process avoided mentioning language issues.

Only two parties with opposite political orientations, namely the All-Ukrainian Union "Svoboda" and the Opposition Platform — For Life, have paid considerable attention to the language policy problems.

Keywords: *language policy, language legislation, state language, Russian language, national minorities languages.*